

22 Decembrie 2006, nr. 120

RAPORT DE EXPERTIZĂ

la proiectul Legii cu privire la arbitraj

(înregistrat în Parlament cu numărul 4557 din 28 Noiembrie 2006)

În temeiul Concepției de cooperare dintre Parlament și societatea civilă, aprobată prin Hotărîrea Parlamentului nr.373-XVI din 29 decembrie 2005, Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției prezintă raportul de expertiză a coruptibilității proiectului Legii cu privire la arbitraj.

Evaluarea generală

1. Autor al inițiativei legislative este Guvernul RM, autor nemijlocit - Ministerul Justiției, ceea ce corespunde art. 73 din Constituție și art. 44 din Regulamentul Parlamentului.

2. Categoria actului legislativ propus este lege organică, ceea ce corespunde art.72 din Constituție și art. 6-11, 27, 35 și 39 din Legea privind actele legislative, nr.780-XV din 27.12.2001. Categoria actului legislativ propus este lege organică. Înființarea și activitatea instanțelor arbitrale nu este expres prevăzută în:

* art.72(3) lit.a)-o) al Constituției, și

* art.9(3) lit.a)-o) al Legii privind actele legislative, care stabilesc domeniile reglementate prin legi organice.

Parlamentul poate considera necesară reglementarea domeniului arbitrajului prin lege organică, în virtutea prevederii lit. r) a art.72 alin. (3). Această necesitate ar putea fi stabilită potrivit lit. e) a art.72 alin. (3) - organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești - deoarece proiectul introduce activități noi pentru instanțele de judecată legate de desemnarea arbitrilor, asigurarea obiectului litigiului supus arbitrajului ș.a. Pentru a asigura executarea corespunzătoare a acestor prevederi, legea propusă va trebui investită cu o forță juridică egală cu cea a altor legi care prevăd atribuțiile instanțelor de judecată.

3. Scopul promovării proiectului. Elaborarea proiectului de lege nu este prevăzută expres de Programul legislativ (HP nr.300-XVI din 24.11.2005); Planul de acțiuni pentru realizarea Programului de activitate a Guvernului pe anii 2005-2009 (HG nr.790 din 01.08.2005); Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției (HP nr.421-XV din 16.12.2004) sau Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008 (HP nr.415-XV din 24.10.2003).

Putem presupune totuși că elaborarea unei legi noi în domeniul arbitrajului a fost determinată de necesitatea înlocuirii Legii nr.129-XIII cu privire la judecata arbitrală (arbitraj) din 31.05.94 cu reglementări noi, care ar corespunde mai bine relațiilor sociale existente și standardelor internaționale în domeniu.

Fundamentarea proiectului

4. Nota informativă a proiectului de act legislativ supus expertizei nu este plasată pe site-ul Parlamentului.

Considerăm că în acest fel Parlamentul nu respectă principiul transparenței procesului legislativ și principiile de cooperare cu societatea civilă.

5. Respectarea termenului de cooperare cu societatea civilă

6. Suficiența argumentării. Așa cum nota informativă nu este făcută publică, ne vom expune la oportunitatea promovării proiectului în versiunea transmisă în Parlament.

Adoptarea proiectului de lege ar putea avea un anumit impact anticorupție în situația în care ar fi unicul act legislativ în materia arbitrajului, deoarece actul conține prevederi mai detaliate în comparație cu Legea nr.129-XIII cu privire la judecata arbitrală (arbitraj) din 31.05.94. Însă, deoarece acest proiect de lege este înaintat paralel cu un alt proiect de lege în materia arbitrajului comercial internațional, înregistrat în Parlament cu nr.4558, care conține prevederi mai progresiste în comparație cu prevederile mai generale (cadru) și diferite în principiu, sesizăm pericolul potențial de apariție a practicilor corupte de interpretare „comodă” a prevederilor acestor două legi.

Această dispersare va face dificilă menținerea coerenței corespunzătoare și echilibrului dintre prevederile acestor două legi, fapt care va conduce inevitabil la posibilități de interpretare echivocă a diferitor norme aplicabile atât în litigiile naționale (din cauză necorespunderii lor cu standardele internaționale), cât și în litigiile internaționale (din motivul diferențelor Legii propuse pentru reglementarea arbitrajului comercial internațional, bazat pe standardele UNCITRAL, cu prevederile legii naționale, care are menirea de a deveni o lege cadru pentru toate tipurile de arbitraj)

În același timp și unele omisiuni sau lipsa de proceduri care nu sînt expres și clar stabilite de proiectul de lege vizat pot produce confuzii și genera abuzuri, inclusiv cu elemente de coruptibilitate.

Deoarece dispersarea reglementărilor care vizează același domeniu generează teren pentru interpretări extinse sau convenabile, în anumite situații, a normelor pe care le conțin, se propune unificarea reglementărilor proiectului nr.4557 al Legii cu privire la arbitraj cu prevederile proiectului nr.4558 al Legii cu privire la arbitrajul comercial internațional.

În cazul urmării recomandării de mai sus, se propune luarea ca bază a actului unificat a textului proiectului nr.4558 al Legii cu privire la arbitrajul comercial internațional. Legea unificată poate purta denumirea de „cu privire la arbitraj” și să prevadă aceleași principii de organizare și de procedură pentru toate tipurile de litigii, indiferent de prezența elementului de extraneitate în raportul litigios. După caz, actul poate face unele precizări de aplicabilitate a unor norme în funcție de caracterul național sau internațional al litigiului arbitrat (spre exemplu: recunoașterea și executarea hotărîrilor arbitrale străine ș.a.). În acest fel, standardele internaționale care actualmente se propun a fi aplicate selectiv doar raporturile litigioase cu element de extraneitate, vor fi aplicate plenar și fără suspiciuni de discriminare și subiecților arbitrajului național.

Recomandările formulate mai jos, își au rostul doar în cazul în care nu vor fi urmate recomandările anterioare și se va insista la promovarea a două proiecte în paralel.

7. Compatibilitatea cu legislația comunitară și alte standarde internaționale. Potrivit lit. c) a articolului 20 al Legii 780/2001 privind actele legislative, nota informativă trebuie să includă referințe la reglementările corespondente ale legislației comunitare și nivelul compatibilității proiectului de act legislativ cu reglementările în cauză.

În plan internațional, arbitrajul nu reprezintă o inovație, motiv din care reglementarea sa prin alte tratate internaționale este mult mai generoasă decît prin reglementări comunitare. Or, acest lucru nici nu este foarte necesar din momentul suficienței acoperirii arbitrajului prin reglementările internaționale încheiate în cadrul ONU și al Consiliului Europei, opozabile, în principiu, majorității membrilor UE.

Comisia Europeană a formulat doar două recomandări referitoare la utilizarea generală a căilor extrajudiciare de soluționare a litigiilor legate de drepturile consumatorilor, aplicabile, inter alia, arbitrajului (Recomandarea din 30 martie 1998, OJ L 115, 17.4.1998, p. 31. și Recomandarea din 4 aprilie 2001, publicată în OJ L 109, 19.4.2001, p. 56.).

Alte tratate și reglementări internaționale care au fost studiate pentru a aprecia corespunderea proiectului de lege propus cu prevederile lor sînt: Convenția Europeană de arbitraj comercial internațional din 21.04.61, Aranjamentul relativ la aplicarea acestei Convenții din 17.12.62, Convenția pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine din 10.06.58 și Legea model cu privire la arbitrajul comercial internațional, adoptate de UNCITRAL (Comisia ONU pentru dreptul Comercial internațional) la 21.06.1985. Confruntarea textului proiectului de lege vizat cu prevederile tratatelor internaționale

menționate au relevat un șir de neconcordanțe dintre standardele internaționale stabilite în domeniul arbitrajului și reglementările naționale propuse de proiect. În acest sens, pot fi aduse următoarele exemple:

Art.6(2) al proiectului prevede obligativitatea formei scrise a convenției arbitrale, prin care se înțelege fie înscrierea unei clauze compromisorii în contract, fie înțelegerea scrisă de sine stătătoare dintre părți, denumite compromis. Toate actele internaționale menționate mai sus prevăd, însă, posibilitatea de probare a existenței convenției arbitrale și prin: telegrame, comunicări prin telex și alte mijloace de telecomunicații, chiar și prin faptul că una din părți nu neagă existența ei când cealaltă parte o invocă în instanță.

Proiectul legii omite reglementarea numirii expertizei în procedura arbitrală, împăcarea părților pînă la pronunțarea hotărîrii arbitrale, cazurile de încetare a procedurii arbitrale etc., care sunt prevăzute în documentele internaționale menționate.

Art.12(7) al proiectului prevede lipsa căilor de atac împotriva hotărîrii privind recuzarea arbitrilor. Art.13(3) al Legii model UNCITRAL prevede posibilitatea contestării unor asemenea hotărîri în instanța de judecată.

Cît privește corespunderea cu art.17(2) al Legii nr.780/2001 privind actele legislative și altor cerințe de ordin tehnico-legislativ- efectuarea unui studiu comparat al datelor utile din legislația altor țări - și cu art.18(1) - întocmirea proiectului actului legislativ pe baza rezultatelor investigațiilor științifice și ale studiului comparat. Propunerea reglementării în legi separate a arbitrajului în litigiile comerciale interne prin prezentul proiect de lege și a arbitrajului comercial internațional prin proiectul de lege înregistrat cu nr.4558 denotă superficialitatea respectării acestor cerințe ale Legii nr.780/2001 privind actele legislative.

Potrivit punctului 9 al Notei explicative pe marginea Legii model cu privire la arbitrajul comercial internațional, elaborate de Secretariatul UNCITRAL "există necesitatea armonizării reglementărilor în materia arbitrajului comercial internațional, însă este firească tendința statelor de a actualiza și ameliora reglementările naționale și în privința litigiile ne-internaționale". Nota explicativă prevede în continuare că "statele pot adopta legislații moderne aplicabile atît arbitrajului internațional, cît și național în baza prevederilor Legii Model UNCITRAL".

8. Fundamentarea economico-financiară. Potrivit lit. d) a art.20 din Legea 780/2001 privind actele legislative, nota informativă trebuie să conțină informații privind „fundamentarea economico-financiară în cazul în care realizarea noilor reglementări necesită cheltuieli financiare și de altă natură”. Potrivit art.47 alin.(6) din Regulamentul Parlamentului, În cazul în care realizarea noilor reglementări necesită cheltuieli financiare, materiale și de altă natură, se anexează fundamentarea economico-financiară.

Evaluarea de fond a coruptibilității

9. Stabilirea și promovarea unor interese/beneficii. Din textul proiectului nu rezultă stabilirea și promovarea expresă a unor interese/beneficii de grup sau individuale, necorelate/contrare interesului public general.

10. Prejudicii aduse prin aplicarea actului. Din textul proiectului și aplicarea ulterioară a acestuia nu rezultă expres prejudicierea intereselor (drepturilor, libertăților) anumitor categorii de persoane sau prejudicierea interesului public.

11. Compatibilitatea proiectului cu prevederile legislației naționale. Textul proiectului conține anumite neconcordanțe de ordin terminologic cu prevederile Codului de procedură civilă (a se vedea secțiunea 11.3. a prezentului raport).

Cît privește creșterea proiectului cu prevederile altor acte legislative, menționăm că prevederi exprese referitoare la arbitraj se conțin și în:

- art. 106 din Legea nr. 259/15.07.2004 despre aprobarea Codului cu privire la știință și inovare care prevede că hotărîrile Agenției de Stat pentru știință și inovare pot fi atacate alternativ: în instanța de judecată sau în arbitrajul specializat.
- art. 14 din Legea nr. 18.03.2004 cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător prevede, la fel, posibilitatea soluționării alternative a litigiilor: în instanța judecătorească sau în instanța arbitrală, care poate fi ad-hoc sau instituționalizată.
- art. 12 din Legea cu privire la zonele economice libere, de asemenea, prevede soluționarea litigiilor

dintre persoanele rezidente, nerezidente și alte persoane juridice din R. Moldova, în mod alternativ: în instanța de judecată sau în instanța de arbitraj internațional.

- art. 60 din Legea nr. 73/12.04.2001 privind cooperativele de întreprinzător prevede posibilitatea creării comisiei de arbitraj în cadrul cooperativei, ceea ce nu constituie un impediment pentru adresarea în instanța de judecată pentru soluționarea litigiului.
- art. 35 din Legea nr. 991/15.10.1996 privind protecția desenelor și modelelor industriale prevede soluționarea litigiilor legate de acestea, în mod alternativ de către: Comisia de Apel a Agenției, arbitrajul specializat sau instanța judecătorească, situație similară cu cea prevăzută de
- Legea nr. 461/18.05.1995 privind brevetele de invenție etc.
- Art. 17 din Legea nr. 970/24.07.1996 cu privire la instanțele judecătorești economice instituie competența Curții de Apel Economice de a judeca recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de către judecățile arbitrale.
- Legislația procesuală civilă, la art. 477-481 CPC, reglementează procedura de contestare a hotărârilor arbitrale.

În această privință, se recomandă verificarea compatibilității prevederilor proiectului de lege cu prevederile actelor legislative enumerate în această secțiune.

12. Formularea lingvistică a prevederilor proiectului. 11.1. Termenul de "arbitraj" nu este utilizat cu un înțeles constant pe tot parcursul proiectului de lege cu privire la arbitraj, conform cerințelor art.19 lit. e) al Legii privind actele legislative.

Noțiunea de "arbitraj" este definită în art.2 lit. a) ca o "cale de soluționare a litigiilor...". Art.5 este intitulat "Arbitrajul" și definește repetat această noțiune în alin.(1) drept "instanță care are funcția de a soluționa litigiile...". În consecință, formulările din textul proiectului nu sînt coerente și sînt de cele mai dese ori confuze, pentru că utilizează același termen pentru a identifica procedeul alternativ specific de soluționare a litigiilor (arbitrajul) în virtutea legii propuse, precum și instituția chemată să aplice acest procedeu (instanța arbitrală).

11.2. Expresia "instanță arbitrală" este folosită alternativ cu expresia "judecată arbitrală". Exemple:

Expresia "instanță arbitrală" se utilizează în: art.7(1)-(2), titlul Capitolului IV, art.15(2) lit. b), art.16(3), art.17(1), art.20(1)-(2), art.21(3)-(4), titlul art.22, art.23(1)-(2).

Expresia "judecată arbitrală" se utilizează în: art.3 lit. e), art.22(5), art.24(2), art.27(2) lit. a).

11.3. Anumite expresii juridice utilizate în acest proiect de lege nu sînt compatibile cu expresiile similare din alte acte legislative în vigoare la moment, potrivit cerințelor de utilizare constantă a terminologiei, stabilite în art.19 lit. e) al Legii 780/2000. Exemplu:

Art.28(1) al proiectului legii supus avizării prevede contestarea hotărîrii arbitrale printr-o "cerere de anulare", iar art.477-479 ale Codului de procedură civilă prevede "cererea de desființare"

11.4. Proiectul de lege conține numeroase greșeli gramaticale de ortografie și punctuație, cît și de exprimare.

Art.10(2): "în caz de ... împiedicare, deces și dacă acesta este împiedicat să-și exercite însărcinarea ..."
 Art.17(1): "... primirea copiei de pe cerea de arbitraj ..."

13. Reglementarea activității autorităților publice. Proiectul nu stabilește atribuții ale autorităților publice, nici proceduri administrative noi sau alte chestiuni vizînd activitatea acestora.

14. Analiza detaliată a prevederilor potențial coruptibile.

	Articol	Text	Obiecția	Elemente de coruptibilitate și alte riscuri	Recomandarea
1	Normă lipsă	Preambul	Proiectul nu corespunde cu art.24(2) al Legii nr.780/2001: <i>elementele constitutive ale actului legislativ</i> : proiectul legii cu privire la arbitraj nu conține un preambul. Preambulul nu este un element obligatoriu al actelor legislative în general, el fiind un	Coruptibilitate Concurența normelor de drept Lacune de drept	Introducerea unui preambul pentru explicarea necesității actului legislativ. Necesitatea introducerii acestui element structural

			atribut care, potrivit art.24(2) al Legii nr.780/2001, însoțește actele legislative de o importanță majoră. În condițiile în care proiectul nr.4558 al Legii cu privire la arbitrajul comercial internațional conține un preambul, în virtutea importanței pe care o are, nu este clar de ce proiectului nr.4557 al Legii cu privire la arbitraj este considerat mai puțin important, lipsindu-i acest element.		proiectului legii supus avizării este la fel de importantă ca și adoptarea însăși a legii. Intenția legiuitorului cu privire la rațiunea adoptării acestei legi va fi foarte greu de deslușit în lipsa unui preambul care va expune, potrivit prevederile art.24 (1) al Legii nr.780/2001, finalitățile urmărite de Parlament prin adoptarea unei legi care instituie alte reguli pentru arbitrajul național decât regulile preconizate de proiectul nr.4558 al Legii cu privire la arbitrajul comercial internațional care sînt standarde internaționale aplicabile arbitrajului comercial internațional (Legea model UNCITRAL cu privire la arbitrajul comercial internațional).
2	Normă lipsă	Obiectul legii	Proiectul nu corespunde cu art.28(1) al Legii nr.780/2001: <i>conținutul dispozițiilor generale ale actului</i> : proiectul legii nu conține specificarea obiectului legii și prevede doar domeniul de aplicare și scopul legii. Nu se precizează astfel dacă acest act are intenția de a servi drept lege-cadru pentru toate tipurile de arbitraj sau doar pentru arbitrajul în litigiile naționale. Nu este clară corelația acestui act cu proiectul actului legislativ promovat în paralel referitor la arbitrajul internațional.	Coruptibilitate Concurența normelor de drept Lacune de drept	Indicarea în dispozițiile generale a obiectului legii propuse și corelarea cu proiectul legii preconizate în domeniul arbitrajului comercial internațional, în cazul necesității adoptării ambelor proiecte de lege.
3	Art.2 lit.a) și art.5	Art.2 lit. a) definește noțiunea de "arbitraj" ca o "cale de soluționare a litigiilor..." Art.5 este intitulat "Arbitrajul" și definește repetat această noțiune în alin.(1) drept "instanță care are funcția de a soluționa litigiile..."	Formulările din textul proiectului nu sînt coerente și sînt de cele mai dese ori confuze, pentru că utilizează același termen pentru a identifica procedeele alternative de soluționare a litigiilor (arbitrajul) în virtutea legii propuse, precum și instituția chemată să aplice acest procedeu (instanța arbitrală).	Coruptibilitate Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive Utilizarea termenilor diferiți cu referință la același fenomen / același termen pentru fenomene diferite	Se recomandă includerea în lista definițiilor conținute în art.2 noțiunea de "instanță arbitrală" și modificarea corespunzătoare a prevederilor art.5 și a altor articole care operează cu noțiunea de "arbitraj" în sensul de "instanță arbitrală". În acest sens, denumirea art.5 trebuie schimbat din "Arbitraj" în "Instanța arbitrală".
4	Art.3 lit.c), art.6 alin.(4) și art.10 alin.(3)	Art.3 lit.c): „La principiile de bază ale arbitrajului se referă: ... c) libertatea convențiilor în arbitraj;" Art.6 alin.(4): "Părțile trebuie să indice, în acordul privind transmiterea litigiului spre	Art.3 lit. c) proclamă libertatea convenției arbitrale, iar art.6(4) obligă părțile să indice modul de numire a arbitrilor, cazul de numire a unui arbitru de către o persoană împuternicită, locul examinării litigiului și acceptarea regulilor de arbitraj. În continuare, art.6(4) este în contradicție cu art.10(3) din care rezultă că o convenție arbitrală e valabilă chiar dacă nu s-a specificat modul de numire a arbitrilor.	Coruptibilitate Concurența normelor de drept Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Înlocuirea sintagmei „trebuie” din art.6(4) cu sintagma „sînt libere” sau cu o altă expresie care ar reda deplin principiul libertății părților la încheierea convenției arbitrale, potrivit art.3 lit. c). Înlăturarea neconcordanțelor din proiect.

		<p>soluționare arbitrajului, modul de numire a arbitrilor, cazul de numire a unui arbitru de către o persoană împuternicită, locul examinării litigiului și să accepte regulile de arbitraj."</p> <p>Art.10 alin.(3):</p> <p>"În cazul în care arbitrul unic sau, după caz, arbitrii nu au fost numiți prin convenția arbitrală și nici nu s-a prevăzut modalitatea de numire, partea care vrea să recurgă la arbitraj trimite o înștiințare în scris părții adverse, prin care aceasta din urmă este invitată să numească arbitrul."</p>			
5	Art.6 alin.(2)	<p>Convenția arbitrală se încheie în formă scrisă, sub sancțiunea nulității. Ea poate avea fie forma unei clauze compromisorii, înscrise în contractul principal, fie forma unei înțelegeri scrise de sine stătătoare între părți, denumite compromis.</p>	<p>Art.6(2) al proiectului prevede obligativitatea formei scrise a convenției arbitrale, prin care se înțelege fie înscriserea unei clauze compromisorii în contract, fie înțelegerea scrisă de sine stătătoare dintre părți, denumite compromis. Toate actele internaționale menționate mai sus prevăd, însă, posibilitatea de probare a existenței convenției arbitrale și prin: telegrame, comunicări prin telex și alte mijloace de telecomunicații, chiar și prin faptul că una din părți nu neagă existența ei când cealaltă parte o invocă în instanță.</p>	<p>Coruptibilitate Concurența normelor de drept Lacune de drept</p>	<p>Adaptarea proiectului la prevederile internaționale.</p>
6	Normă lipsă	<p>reglementarea numirii expertizei în procedura arbitrală, împăcarea părților pînă la pronunțarea hotărîrii arbitrale, cazurile de încetare a procedurii arbitrale etc.</p>	<p>Proiectul legii omite reglementarea numirii expertizei în procedura arbitrală, împăcarea părților pînă la pronunțarea hotărîrii arbitrale, cazurile de încetare a procedurii arbitrale etc., care sunt prevăzute în documentele internaționale menționate în p.6 al prezentului raport de expertiză.</p>	<p>Coruptibilitate Lacune de drept</p>	<p>Introducerea prevederilor care lipsesc din proiect.</p>
7	art.7 alin.(1)-(2), titlul Capitolului IV, art.15 alin.(2) lit.b), art.16 alin.(3), art.17 alin.(1), art.20 alin.(1)-(2), art.21 alin.(3)-(4), titlul art.22, art.23 alin.(1)-(2), art.3 lit.e), art.22 alin.(5), art.24 alin.(2), art.27 alin.(2) lit.a).	<p>Expresia "instanță arbitrală" este folosită alternativ cu expresia "judecată arbitrală". Exemple:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresia "instanță arbitrală" se utilizează în: art.7(1)-(2), titlul Capitolului IV, art.15(2) lit. b), art.16(3), art.17(1), art.20(1)-(2), art.21(3)-(4), titlul art.22, art.23(1)-(2). - Expresia "judecată arbitrală" se utilizează în: art.3 lit. e), art.22(5), art.24(2), art.27(2) lit. a). 	<p>Se creează o confuzie a conținutului normativ al celor două expresii utilizate alternativ.</p>	<p>Coruptibilitate Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive Utilizarea termenilor diferiți cu referință la același fenomen / aceluiași termen pentru fenomene diferite</p>	<p>Schimbarea expresiei de "judecată arbitrală" utilizate în: art.3 lit. e), art.22(5), art.24(2), art.27(2) lit. a) cu expresia "instanță arbitrală".</p>
8	Art.8	<p>„Competența instanțelor judecătorești. Măsuri</p>	<p>Art.8 „Competența instanțelor judecătorești. Măsuri asiguratorii" nu-și are locul în Capitolul II intitulat</p>	<p>Alte riscuri Prevedere amplasată necorespunzător din punct de vedere</p>	<p>Transferarea acestei prevederi în cadrul Capitolului V</p>

		asiguratorii"	„Convenția arbitrală".	structural.	„Procedura arbitrală”, lângă art.19 „Măsurile asiguratorii”.
9	Art.8 alin.(7) și art.21 alin.(1)	Art.8 alin.(7): "Instanța de judecată poate, la orice etapă a desfășurării procedurii în fața arbitrajului, inclusiv la etapa inițierii procedurii arbitrale, să ia decizii privind aplicarea măsurilor de asigurare la cererea părții litigiului arbitral, în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă al Republicii Moldova." art.21 alin.(1): "Înainte sau în cursul arbitrajului, oricare dintre părți poate cere instanței judecătorești competente să încuviințeze măsuri asiguratorii și măsuri cu privire la obiectul litigiului sau să constate anumite împrejurări de fapt."	Art.8(7) referitor la măsurile asiguratorii, prevede că instanța de judecată le poate lua „la orice etapă a desfășurării arbitrajului, inclusiv la etapa inițierii procedurii arbitrale”, iar art.21(1) prevede posibilitatea părților de a cere instanței de judecată aplicarea măsurilor asiguratorii chiar și înainte arbitrajului.	Coruptibilitate Concurența normelor de drept Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Armonizarea prevederilor art.8(7) cu prevederile art.21(1) cu privire la momentul din care partea interesată poate dispune de dreptul de a cere instanței de judecată dreptul de a cere aplicarea măsurilor asiguratorii.
10	Art.10 alin.(2)	În caz de ... împiedicare, deces și dacă acesta este împiedicat să-și exercite însărcinarea ...	Exprimare defectuoasă care poate genera interpretări abuzive.	Coruptibilitate Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Redactarea prevederii.
11	Art.12 alin.(7)	Hotărîrea privind recuzarea arbitralului este adoptată de către arbitrii numiți în litigiu sau, în imposibilitate, de președintele arbitrajului, cu citarea părților și a arbitralului recuzat, în termen de 10 zile de la recuzare. Încheierea emisă nu este supusă nici unei căi de atac.	Art.12(7) al proiectului prevede lipsa căilor de atac împotriva hotărîrii privind recuzarea arbitralului. Art.13(3) al Legii model UNCITRAL prevede posibilitatea contestării unor asemenea hotărîri în instanța de judecată.	Coruptibilitate Concurența normelor de drept Lacune de drept Lipsa / insuficiența mecanismelor de contestare a deciziilor și acțiunilor autorităților publice	Uniformizarea prevederii din proiect cu standardele internaționale.
12	Art.13 alin.(1) lit.a)	(1) Arbitrii sînt răspunzători de daune în condițiile legii dacă: a) după acceptare, renunță în mod nejustificat la însărcinarea lor;	Nu este clar în condițiile cărei legi răspund arbitrii. Nu sunt clare criteriile după care se apreciază drept nejustificată renunțarea de către arbitri la însărcinarea lor.	Coruptibilitate Norme de trimitere Lipsa sancțiunilor clare și proporționale pentru încălcarea prevederilor din proiect Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Precizarea domeniului legislației conform căreia arbitrii poartă răspundere. Stabilirea criteriilor după care se apreciază nejustificarea renunțării la îndatoriri ale arbitralului.
13	Art.14	(1) Împuternicirile arbitralului încetează în caz de autorecuzare sau de recuzare a arbitralului în conformitate cu articolul 12 al prezentei legi, precum și în caz de deces al arbitralului, de incapacitate a arbitralului de a participa la examinarea litigiului și	Art.14 se referă la temeiurile de încetare a împuternicirilor arbitralului, fără a clarifica dacă și acestea atrag răspunderea lui potrivit art.13, și dacă da, atunci care din ele. Art.14(1) prevede o listă neexhaustivă a temeiurilor de încetare a împuternicirilor arbitralului, prin utilizarea expresiei „și alte temeiuri”.	Coruptibilitate Temeiuri neexhaustive pentru survenirea răspunderii Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Clarificarea în art.14 efectul survenirii sau nesurvenirii răspunderii arbitralului pentru temeiurile de încetare a împuternicirilor sale.

		alte temeuri, în baza cărora arbitrul nu participă la examinarea litigiului în decursul unei perioade nejustificat de îndelungate. (2) Împuternicirile arbitrului încetează o dată cu adoptarea hotărârii în litigiul examinat.			
14	Art.17 alin.(1)	... primirea copiei de pe cerea de arbitraj ...	Este greșit scris cuvântul „cererea”	Alte riscuri Ortografie defectuoasă.	Redactarea ortografică a textului.
15	Art.23 alin.(2)	Aceasta poate dispune ca administrarea probelor să fie efectuată în fața unui arbitru din componența instanței arbitrale.	Art.23(2) începe cu sintagma „Acesta poate dispune...” fără a fi clar din contextul alineatului sau din alineatul precedent la cine anume se referă.	Coruptibilitate Nedeterminarea AP responsabile/subiectului la care se referă prevederea Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Clarificarea sensului art.23(2).
16	Art.24	Art.24 prevede întocmirea procesului verbal al dezbaterilor arbitrale, precum și includerea altor mențiuni în el.	Textul proiectului nu indică nicăieri subiectul responsabil de aceste acțiuni.	Coruptibilitate Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative Nedeterminarea AP responsabile/subiectului la care se referă prevederea Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Clarificarea subiectului responsabil de întocmirea procesului verbal al ședinței arbitrale prevăzut de norma art.24.
17	Art.27 alin.(2), lit.e)	(2) Hotărârea arbitrală trebuie să cuprindă: ... e) motivele de fapt și de drept ale hotărârii, iar în cazul arbitrajului în echitate - motivele care stau la baza soluției;	Expresia „arbitraj în echitate” utilizată în art.27(2) lit. e) nu este definită în textul legii.	Coruptibilitate Lacune de drept Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive Introducerea termenilor noi care nu au o definiție în legislație sau în proiect	Excluderea sau definirea noțiunii de „arbitraj în echitate”.
18	Art.27 alin.(8)	Dosarul se păstrează de către instituția permanentă de arbitraj sau, în cazul arbitrajului ad-hoc, de către instanța de judecată care ar fi fost competentă să decidă în cauză dacă nu ar fi existat o convenție de arbitraj.	Art.27(8) prevede atribuția de păstrare a dosarului de arbitraj ad-hoc la instanța de judecată, dar nu se precizează structura responsabilă nemijlocit din judecătoria.	Coruptibilitate Concurența normelor de drept Lacune de drept Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative Nedeterminarea AP responsabile/subiectului la care se referă prevederea Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	Introducerea în proiect a reglementărilor cu privire la listele de arbitri aprobate de instanțele de judecată pentru arbitrajele ad-hoc, precum și desemnarea responsabilului de păstrare a dosarelor arbitrajului ad-hoc în cadrul instanței de judecată și modificarea corespunzătoare a Legii privind organizarea judecătorească și a Legii Nr.970 cu privire la instanțele judecătorești economice din 24.07.96.
19	Art.28 alin.(1)	Hotărârea arbitrală poate fi contestată de oricare dintre părți printr-o cerere de anulare a hotărârii adresată în instanța de judecată competentă	Art.28(1) al proiectului legii supus avizării prevede contestarea hotărârii arbitrale printr-o "cerere de anulare", iar art.477-479 ale Codului de procedură civilă prevede "cererea de desființare”.	Coruptibilitate Concurența normelor de drept	Corelarea prevederilor proiectului cu prevederile Codului de procedură civilă.

Concluzii

Adoptarea proiectului de lege ar putea avea un anumit impact anticorupție în situația în care ar fi unicul act legislativ în materia arbitrajului, deoarece actul conține prevederi mai detaliate în comparație cu Legea nr.129-XIII cu privire la judecata arbitrală (arbitraj) din 31.05.94. Însă, deoarece acest proiect de lege este înaintat paralel cu un alt proiect de lege în materia arbitrajului comercial internațional, înregistrat în Parlament cu nr.4558, care conține prevederi mai progresiste în comparație cu prevederile mai generale (cadru) și diferite în principiu, sesizăm pericolul potențial de apariție a practicilor corupte de interpretare "comodă" a prevederilor acestor două legi.

Această dispersare va face dificilă menținerea coerenței corespunzătoare și echilibrului dintre prevederile acestor două legi, fapt care va conduce inevitabil la posibilități de interpretare echivocă a diferitor norme aplicabile atât în litigiile naționale (din cauză necorespunderii lor cu standardele internaționale), cât și în litigiile internaționale (din motivul diferențelor Legii propuse pentru reglementarea arbitrajului comercial internațional, bazat pe standardele UNCITRAL, cu prevederile legii naționale, care are menirea de a deveni o lege cadru pentru toate tipurile de arbitraj).

În același timp și unele omisiuni sau lipsa de proceduri care nu sînt expres și clar stabilite de proiectul de lege vizat pot produce confuzii și genera abuzuri, inclusiv cu elemente de coruptibilitate.

Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției